

Lwfans Cyflogaeth a Chymorth

Help os ydych yn
sâl neu'n anabl

Cynnwys

- 3 Eich Lwfans Cyflogaeth a Chymorth
- 4 Pwy sy'n gallu cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth
- 6 Beth fydd yn digwydd pan fyddaf yn gwneud cais?
- 7 Eich helpu i ddychwelyd i waith
- 11 Sut y telir fy mudd-dal?
- 11 Alla i weithio os ydw i'n cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth?
- 13 Newidiadau yn eich bywyd
- 18 Help gyda chostau iechyd

Lwfans Cyflogaeth a Chymorth

Mae Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn helpu pobl sy'n sâl neu'n anabl i symud i mewn i waith. Mae wedi disodli Budd-dal Analluogrwydd a Chymhorthdal Incwm a delir oherwydd salwch neu anabledd.

Mae dau fath o Lwfans Cyflogaeth a Chymorth:

- **Yn seiliedig ar gyfraniadau** - byddwn yn talu hwn os oes gennych ddigon o gyfraniadau Yswiriant Gwladol. Mae'r budd-dal hwn yn drethadwy.
- **Yn seiliedig ar incwm** - byddwn yn talu hwn os nad oes gennych ddigon o arian neu gynilion, neu os nad oes gennych ddigon o gyfraniadau Yswiriant Gwladol. Nid yw'r budd-dal hwn yn drethadwy.

Tra byddwch yn cael y lwfans, gallwch gael help gan ymgynghorydd personol sydd wedi cael hyfforddiant arbenigol. Gallai hyn eich helpu i fanteisio ar ystod eang o wasanaethau eraill a gynllunnir i'ch helpu chi i symud i waith addas.

A allaf gael credydau Yswiriant Gwladol pan fyddaf yn sâl?

Ar gyfer pob wythnos lawn (o ddydd Sul i ddydd Sadwrn) o'ch Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, gallech gael credydau Yswiriant Gwladol. Gall y credydau hyn eich helpu i gael arian arall yn y dyfodol, fel Pensiwn y Wladwriaeth.

Gwneud cais

www.direct.gov.uk/cynghoryddbudd-daliadau

Ffôn: **0800 012 1888**

Ffôn testun: **0800 023 4888**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm

Pwy sy'n gallu cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth?

Gallech gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth os oes gennych salwch neu anabledd sy'n effeithio ar eich gallu chi i weithio, ac:

- rydych i ffwrdd o'r gwaith neu'n ddi-waith
- rydych yn hunangyflogedig
- rydych yn gweithio i gyflogwr ond nid ydych yn gallu cael Tâl Salwch Statudol, neu
- rydych wedi bod yn cael Tâl Salwch Statudol, ond mae wedi dod i ben bellach.

Am saith diwrnod cyntaf eich salwch, mae'n bosibl mai dim ond dweud wrthym pam eich bod yn sâl y bydd yn rhaid i chi ei wneud. Ar ôl hynny, bydd angen i chi gael datganiad meddygol gan eich meddyg. Yna bydd angen i chi anfon y dystysgrif atom ni.

Gelwir datganiadau meddygol hefyd yn nodiadau ffitrwydd, nodiadau salwch neu'n dystysgrifau meddygol.

Os ydych yn cael pensiwn

Gallai arian o bensiynau neu gynlluniau yswiriant iechyd eraill effeithio ar faint o Lwfans Cyflogaeth a Chymorth y gallech ei gael. Bydd hyn yn dibynnu ar faint o arian y bydd eich pensiwn neu gynllun yn ei roi i chi. Holwch ymgynghorydd os ydych yn credu y gallai hyn fod yn berthnasol i chi.

Ni chewch Lwfans Cyflogaeth a Chymorth os ydych wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth. Am wybodaeth am newidiadau i oedran Pensiwn y Wladwriaeth, gweler tudalen 15.

Os oes gennych chi bartner neu blant

Os ydych yn hawlio Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, gallech gael mwy o arian er mwyn i chi allu cefnogi'r bobl sy'n dibynnu arnoch o hyd.

Byddwn yn eich trin fel cwpl os ydych yn byw gyda'ch gŵr, gwraig neu bartner sifil, neu os ydych yn byw gyda rhywun fel pe bae'n ŵr, gwraig neu'n bartner sifil i chi. Rydym yn galw'r unigolyn arall hwn yn bartner i chi.

Os oes gennych ŵr, gwraig neu bartner sifil, gallem dalu eich budd-dal ar y 'gyfradd cyplau'. Gallwn ofyn i chi ddangos tystysgrif geni, tystysgrif priodas neu dystysgrif partneriaeth sifil i ni.

Ond os yw eich partner yn byw gyda chi ac yn gweithio, gallai faint o gyflog mae'n ei ennill effeithio ar eich Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm.

Nid ydych yn gallu hawlio Lwfans Cyflogaeth a Chymorth ar gyfer plant, ond gallech gael Credyd Treth Plant.

I gael rhagor o wybodaeth am gredydau treth, ewch i www.hmrc.gov.uk

Beth fydd yn digwydd pan fyddaf yn gwneud cais?

Ni chewch unrhyw arian am dri diwrnod cyntaf eich cais. Gelwir y rhain yn 'ddiwrnodau aros'. Mewn rhai achosion, efallai na fydd diwrnodau o aros yn gymwys, er enghraifft os ydych eisoes wedi cael diwrnodau aros fel rhan o gais cynharach am fudd-daliadau neu gyfnod o Dâl Salwch Statudol.

Ar ôl hyn, caiff y rhan fwyaf o bobl gyfradd sylfaenol Lwfans Cyflogaeth a Chymorth am y 13 wythnos gyntaf. Gelwir hwn yn 'gyfnod asesu'. Gall cyfradd wahanol fod yn gymwys os oes gennych bartner - gelwir hon yn 'gyfradd cyplau'.

Byddwn yn eich trin fel cwpl os ydych yn byw gyda'ch gŵr, gwraig neu bartner sifil, neu os ydych yn byw gyda rhywun fel pe bae'n ŵr, gwraig neu'n bartner sifil i chi. Rydym yn galw'r unigolyn arall hwn yn bartner i chi.

Yn ystod y cyfnod hwn, byddwn yn penderfynu p'un a ydych yn gymwys i barhau i gael y lwfans. Gallem benderfynu ar hyn ar sail eich salwch neu anabledd, neu efallai y bydd angen i chi gwblhau holiadur neu fynd i gael asesiad.

Rydym hefyd yn asesu p'un a allwch gymryd camau i ddod o hyd i waith, neu p'un a yw eich salwch neu anabledd yn cael effaith mor ddifrifol ar eich gallu i weithio fel na fyddai'n rhesymol i chi gymryd y camau hynny.

Os ydych yn gwrthod cael yr asesiad, neu os nad ydych yn cymryd rhan yn llawn, gallai hyn effeithio ar eich hawl i gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth.

Ar ôl 13 wythnos, os ydych yn dal yn gymwys i gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, byddwch yn symud i'r 'prif gam' ac yn cael swm uwch.

Caiff y symiau eu newid ym mis Ebrill pob blwyddyn. I gael rhagor o wybodaeth ewch i **www.direct.gov.uk/budd-daliadau** neu cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith i gael cyfraddau eleni.

Eich helpu i ddychwelyd i waith

Dengys ymchwil fod pobl yn well eu byd mewn gwaith. Mae nifer o fanteision i weithio - mae'n well i chi'n ariannol, ac mae'n well ar gyfer eich iechyd a'ch lles, eich hunanbarch a'ch rhagolygon chi a'ch teulu ar gyfer y dyfodol. Er enghraifft, mae pobl sydd wedi bod allan o waith ers amser hir, neu nad ydynt erioed wedi gweithio, hyd at dair gwaith yn fwy tebygol o gael iechyd gwael na'r rhai hynny sydd mewn gwaith.

Er mwyn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, rydym yn asesu eich salwch neu anabledd a sut mae hyn yn effeithio ar y gwaith y gallech ei wneud.

Sut ydych yn asesu pa waith y gallaf ei wneud?

Ar gyfer y 13 wythnos gyntaf, cewch y gyfradd sylfaenol o fudd-dal a bydd angen i chi anfon datganiadau meddygol atom. Yn ystod y cyfnod hwn, gallem ofyn i chi gymryd rhan mewn 'asesiad gallu i weithio'. Mae hyn yn golygu llenwi a dychwelyd holiadur a mynd i gael asesiad.

Yn yr asesiad, bydd gweithiwr gofal iechyd proffesiynol - megis meddyg neu nyrs gofrestredig - yn asesu i ba raddau y gallwch wneud pethau fel cerdded, eistedd, sefyll, defnyddio eich dwylo, a gweld a chlywed. Os oes gennych gyflwr iechyd meddwl byddant yn asesu sut mae'n effeithio ar bethau fel eich hwyliau, y ffordd rydych yn ymddwyn, y ffordd rydych yn cysylltu â'r byd o'ch amgylch a sut rydych yn ymdopi â phethau o ddydd i ddydd.

Byddant yn llunio adroddiad ac yn ei anfon i'r swyddfa sy'n ymdrin â'ch cais. Bydd yn ein helpu i benderfynu sut mae eich salwch neu anabledd yn cyfyngu ar faint o waith a'r math o waith y gallwch ei wneud, a ph'un a ydych yn gymwys i gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth.

8 Lwfans Cyflogaeth a Chymorth

Byddwn yn talu am eich tocyn bws neu drên neu eich costau petrol er mwyn i chi fynd i'r ganolfan asesu ac yn ôl. Rhaid i chi fynd i'r asesiad a chymryd rhan yn llawn, neu gallai effeithio ar eich budd-dal.

Os nad ydych yn gallu mynd i'r apwyntiad a bennwyd yn y llythyr a anfonir atoch, cysylltwch â'r ganolfan asesu ar unwaith.

A oes angen i bawb fynd i'r ganolfan asesu?

Mae rhai mathau o salwch ac anabledd mor ddifrifol fel y gallwn benderfynu p'un a allwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth heb i chi orfod cael asesiad meddygol. Os yw hyn yn gymwys i chi, byddwn yn dweud wrthych.

Beth os oes gennyf salwch angheuol?

Mae rheolau arbennig os nad yw'ch meddyg o'r farn y byddwch yn byw am fwy na chwe mis. Bydd y rheolau hyn yn sicrhau y byddwch yn cael cymaint o arian â phosibl. Os bydd hyn yn gymwys i chi, siaradwch ag ymgynghorydd.

Beth os oes gennyf gyflwr iechyd meddwl?

Os oes gennych gyflwr iechyd meddwl, gallwn ofyn i chi lenwi holiadur ynglŷn â sut mae'n effeithio arnoch. Byddwn am wybod a oes gennych unrhyw broblemau iechyd eraill hefyd. Gallwn siarad â'ch meddyg, ac efallai y bydd angen i chi weld un o'n gweithwyr gofal iechyd proffesiynol.

Gallai cyflwr iechyd meddwl effeithio ar eich hwyliau, y ffordd rydych yn ymddwyn, y ffordd rydych yn cysylltu â'r byd o'ch amgylch neu sut rydych yn ymdopi â phethau o ddydd i ddydd.

Y rhain yw'r pethau y byddwn yn eu hystyried pan fyddwn yn penderfynu a allwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth.

Gofynnwch i ymgynghorydd am help gyda'ch cais os oes gennych gyflwr iechyd meddwl.

Beth fydd yn digwydd ar ôl fy asesiad?

Os byddwn yn canfod bod eich salwch neu anabledd yn cyfyngu ar eich gallu i weithio y tu hwnt i lefel benodol, byddwch yn symud i ‘brif gam’ y Lwfans Cyflogaeth a Chymorth o wythnos 14 eich cais.

Cewch swm uwch o fudd-dal a chewch eich rhoi mewn un o ddau grŵp:

Grŵp Gweithgaredd sy’n Gysylltiedig â Gwaith

- Os ydym o’r farn y gallech ddychwelyd i’r gwaith yn y dyfodol, cewch gymorth i’ch paratoi ar gyfer gwaith addas. Mae’n rhaid i chi gymryd rhan yn llawn mewn unrhyw gyfweiliadau sy’n canolbwyntio ar waith y cewch eich gwahodd iddynt ac efallai y bydd hefyd angen i chi gymryd rhan mewn gweithgareddau sy’n gysylltiedig â gwaith.

Os ydych yn y grŵp hwn ac yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar gyfraniadau, gallwn dalu hwn hyd at 365 diwrnod o ddyddiad eich cais.

Grŵp Cymorth

- Os oes gennych gyflwr sy’n cyfyngu’n sylweddol ar yr hyn y gallwch ei wneud, byddwch yn y Grŵp Cymorth. Ni fyddwn yn disgwyl i chi chwilio am waith na chymryd rhan mewn unrhyw gyfweiliadau sy’n canolbwyntio ar waith. Ond gallwch ddewis cymryd rhan ynddynt os ydych yn dymuno. Os ydych yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar gyfraniadau, byddwn yn talu hwn cyhyd ag y byddwch yn y Grŵp Cymorth.

Mae’n bosibl y bydd yr asesiad yn canfod eich bod yn gallu gweithio. Os felly, ni fyddwn yn talu Lwfans Cyflogaeth a Chymorth i chi nac yn rhoi credydau Yswiriant Gwladol i chi. Os felly, gallai fod angen i chi wneud cais am Lwfans Ceisio Gwaith. Gallwch gael rhagor o wybodaeth drwy fynd i www.direct.gov.uk/budd-daliadau neu drwy gysylltu â’r Ganolfan Byd Gwaith. Mae ein manylion ar gael yn y llyfr ffôn.

Beth os byddaf yn anghytuno â'r penderfyniad?

Os byddwch yn credu bod ein penderfyniad yn anghywir, cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith o fewn mis i'r dyddiad sydd ar y llythyr penderfyniad. Os byddwch yn cysylltu â ni ar ôl hyn, efallai na fyddwn yn gallu eich helpu.

Gallwch:

- gofyn am eglurhad o'n penderfyniad
- gofyn i ni ysgrifennu atoch gyda'r rhesymau dros ein penderfyniad
- gofyn i ni edrych ar ein penderfyniad eto (efallai y bydd rhai ffeithiau y credwch ein bod wedi eu hanwybyddu neu efallai y bydd gennych ragor o wybodaeth sy'n effeithio ar ein penderfyniad), neu
- apelio yn erbyn ein penderfyniad i dribiwnlys annibynnol (mae'n rhaid i hyn fod yn ysgrifenedig).

Gallwch chi, neu rywun sydd â'r awdurdod i weithredu ar eich rhan, wneud unrhyw un o'r pethau hyn, neu bob un ohonynt.

A fydd yn rhaid i mi gael cyfweliad am waith?

Mae'n rhaid i'r rhan fwyaf o bobl gael cyfweliad gydag ymgynghorydd personol y Ganolfan Byd Gwaith er mwyn ystyried eu rhagolygon ar gyfer gwaith yn y dyfodol.

Yn ogystal, os bydd yr asesiad yn dangos y gallech ddechrau paratoi ar gyfer gwaith tra'n hawlio Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, byddwn yn trefnu cyfweliadau sy'n canolbwyntio ar waith er mwyn eich helpu i ddod o hyd i waith.

Sicrhau bod gwaith yn talu

Un o nodau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yw eich helpu i fod yn well eich byd mewn gwaith nag ar fudd-daliadau. Bydd eich ymgynghorydd personol yn eich helpu i weithio allan faint o gyflog y bydd angen i chi ei gael o swydd er mwyn sicrhau nad ydych yn colli allan.

Ceir cynlluniau i'ch helpu i ddychwelyd i'r gwaith a sicrhau eich bod yn well eich byd mewn gwaith nag ar fudd-daliadau. Gofynnwch i ymgynghorydd am:

- Credyd Dychwelyd i'r Gwaith
- taliadau estynedig Budd-dal Tai a Budd-dal Treth Cyngor
- hyfforddiant, a
- Credyd Treth Gwaith.

I ddod o hyd i swydd

www.direct.gov.uk/chwiliadgwaith

Ffôn: **0845 606 7890**

Ffôn testun: **0845 604 4022**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm

Sut y telir fy mudd-dal?

Rydym yn talu budd-daliadau yn uniongyrchol i mewn i'ch cyfrif. Dyma'r ffordd orau o gael eich budd-dal oherwydd gallwch ddewis sut a phryd yr hoffech gymryd arian allan o'ch cyfrif. Gall eich cyfrif fod gyda banc, cymdeithas adeiladu neu Swyddfa'r Post.

Beth os wyf am i rywun gasglu fy mudd-dal ar fy rhan?

Efallai y bydd angen i rywun arall gasglu eich budd-dal ar eich rhan. I gael help gyda hyn, siaradwch â'r banc neu'r gymdeithas adeiladu lle mae'ch cyfrif. Os bydd angen i chi benodi rhywun i ddelio â'r Ganolfan Byd Gwaith ar eich rhan, siaradwch ag ymgynghorydd y Ganolfan Byd Gwaith.

Alla i weithio os ydw i'n cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth?

Mae rhai mathau o waith y gallech eu gwneud pan fyddwch yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, sef:

- gwaith di-dâl, fel i elusen (gwaith gwirfoddol), neu
- 'gwaith a ganiateir' - sef gwaith y gallwch ei wneud tra byddwch yn cael y lwfans a allai eich helpu i gael gwaith yn y dyfodol.

Gwirfoddoli

Gwyddom y gall gwirfoddoli roi cyfle gwell i chi ddod o hyd i waith â thâl. Felly, gallwch wirfoddoli cymaint o oriau ag y dymunwch tra'n cael budd-dal cyn belled â'ch bod yn cadw at brif reolau'r budd-dal. Mae'n rhaid i chi ddweud wrth y Ganolfan Byd Gwaith cyn i chi ddechrau gwirfoddoli.

Ni ddylech gael arian na rhywbeth arall am wirfoddoli. Mae'n iawn i chi gael eich talu am eich treuliau, ond bydd yn rhaid i chi ddweud wrthym am yr hyn rydych yn ei gael a chadw unrhyw dderbynebaw. Gallai unrhyw arian rydych yn ei gael yn ychwanegol at eich treuliau gael ei ystyried yn enillion, ac effeithio ar eich budd-dal.

Nid yw dewis peidio â chael eich talu yr un peth â gwirfoddoli. Os ydych yn gwneud rhywbeth y byddai rhywun arall fel arfer yn cael ei dalu amdano, byddwn yn cyfrif hwn fel gwaith di-dâl ac nid fel gwirfoddoli. Efallai y byddwn yn penderfynu mai 'enillion tybiannol' fyddai'r hyn y byddech wedi ei gael, a gall effeithio ar eich budd-dal. Byddwn yn penderfynu drwy ystyried y canlynol:

- a fyddai rhywun fel arfer yn cael ei dalu i wneud yr un math o waith
- a yw eich gwaith yn helpu'r gymdeithas neu eich cymuned mewn unrhyw ffordd, ac
- a ydych yn gweithio i elusen neu grŵp tebyg.

Gwaith a ganiateir

Gwaith a ganiateir yw gwaith y gallech ei wneud os ydych yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth. Mae tri math o waith a ganiateir:

- 1 Gallwch ennill hyd at £20 yr wythnos heb iddo effeithio ar eich budd-dal.
- 2 Gallwch weithio llai nag 16 awr yr wythnos ac ennill dim mwy na £97.50 yr wythnos am hyd at 52 wythnos. Os na allwch ddechrau gweithio 16 awr neu fwy yr wythnos ar ôl gwneud gwaith a ganiateir am 52 wythnos, bydd yn rhaid i chi aros 52 wythnos arall cyn i chi allu gwneud y math hwn o waith a ganiateir eto.
- 3 Os caiff eich gwaith ei oruchwyllo gan rywun o awdurdod lleol neu grŵp gwirfoddol am ei fod yn gyfrifol am helpu pobl sy'n sâl neu'n anabl i weithio, gallwch weithio cynifer o oriau ag ydych yn dymuno, ar yr amod nad ydych yn ennill dros £97.50 yr wythnos. Mae hyn yn gymwys os ydych yn gweithio yn y gymuned, mewn gweithdy gwarchodol neu fel rhan o raglen driniaeth ysbyty. Rhaid i chi gael eich talu o leiaf yr Isafswm Cyflog Cenedlaethol.

Mae'n rhaid i chi siarad â'r Ganolfan Byd Gwaith cyn dechrau unrhyw waith a ganiateir.

Os ydych yn cael Budd-dal Tai neu Fudd-dal Treth Cyngor, mae'n rhaid i chi roi gwybod i'ch cyngor lleol cyn i chi ddechrau gwaith a ganiateir, oherwydd gallai effeithio ar y budd-daliadau hyn.

Newidiadau yn eich bywyd

Dweud wrthym am unrhyw newidiadau

Rhaid i chi ddweud wrthym ar unwaith os bydd rhywbeth yn newid a all effeithio ar eich budd-dal. Er enghraifft, rhowch wybod i ni os byddwch chi neu'ch partner:

- yn symud tŷ (neu os bydd pobl eraill yn symud i mewn i'ch tŷ neu'n gadael)

14 Lwfans Cyflogaeth a Chymorth

- yn newid y cyfrif rydym yn talu budd-daliadau i mewn iddo
- yn newid eich incwm – yn cynnwys cynhaliaeth plant ac enillion rhan-amser
- yn gweithio mwy neu lai o oriau
- yn cael mwy neu lai o fudd-daliadau eraill, neu
- yn cael budd-daliadau eraill ac mae'r swm yn cynyddu neu'n gostwng.

Os ydych yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, rhaid i chi ddweud wrth y Ganolfan Byd Gwaith cyn gynted â'ch bod yn dechrau gwella ac:

- eich bod yn gallu gwneud mwy, neu
 - eich bod yn dechrau teimlo ychydig yn well dros fwy o amser.
- Gallech ddechrau teimlo'n well oherwydd:

- eich bod wedi cael llawdriniaeth
- eich bod yn defnyddio rhywbeth i'ch helpu gyda'ch salwch, neu
- eich bod yn dechrau cymryd meddyginiaeth newydd.

Mae'n rhaid i chi hefyd ddweud wrthym cyn gynted ag y bydd eich anabledd neu'ch salwch yn newid neu os yw'n gwaethygu.

Pwysig

Os nad ydych yn siŵr a ddylech ddweud wrthym am newid, gwnewch hynny beth bynnag. Os nad ydych yn rhoi gwybod i ni am newid pan ddylech wneud hynny, gellir cymryd camau yn eich erbyn, a gellir lleihau neu atal eich budd-dal yn y dyfodol. Yna bydd rhaid i chi ad-dalu unrhyw arian a ordalwyd.

Beth os wyf yn feichiog?

Os ydych yn feichiog, efallai y gallwch gael Tâl Mamolaeth Statudol gan eich cyflogwr. Gallwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth o hyd ar yr amod y gallwch brofi eich bod yn dal yn rhy sâl neu anabl i weithio. Pan fyddwch yn cael Tâl Mamolaeth Statudol, byddwch yn cael llai o Lwfans Cyflogaeth a Chymorth

bob wythnos. Ond, pan fyddwch yn rhoi'r gorau i gael Tâl Mamolaeth Statudol, byddwch yn cael y lwfans yn llawn eto.

Os ydych yn feichiog ac na allwch gael Tâl Mamolaeth Statudol, efallai y gallwch gael Lwfans Mamolaeth. Bydd hyn yn effeithio ar eich Lwfans Cyflogaeth a Chymorth. Ni allwch gael y ddau fudd-dal yn llawn ar yr un pryd, felly byddwch yn cael y cymysgedd o fudd-daliadau sy'n rhoi'r mwyaf o arian i chi. Mae'n rhaid i chi anfon eich datganiadau meddygol atom i wneud yn siŵr bod hyn yn digwydd.

Os nad ydych yn gallu gweithio o hyd oherwydd salwch neu anabledd pan ddaw eich Lwfans Mamolaeth i ben, gallwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth. Er mwyn sicrhau y bydd hyn yn digwydd, rhaid i chi anfon eich datganiadau meddygol atom.

Beth os byddaf yn mynd dramor?

O dan rai amgylchiadau, gallech barhau i gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth am hyd at bedair wythnos yn ystod teithiau tramor dros dro. Gall hyn fod yn gymwys:

- ar gyfer rhai teithiau byr
- os oes rhaid i chi fynd dramor i gael triniaeth feddygol, neu
- os ydych yn byw gydag aelod o'r lluoedd arfog ac yn mynd dramor gyda nhw.

Os ydych yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth a'ch bod yn bwriadu mynd dramor, mae'n rhaid i chi ddweud wrth y Ganolfan Byd Gwaith ar unwaith er mwyn gweld a fydd hyn yn effeithio ar eich budd-dal.

Os gallwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth pan fyddwch dramor, gallwch drefnu bod rhywun arall yn cael eich taliad ar eich cyfer tra byddwch i ffwrdd. Neu gallwch gael eich taliad pan fyddwch yn dychwelyd, ac mewn rhai amgylchiadau, gallwch ei gael pan fyddwch dramor.

Beth fydd yn digwydd pan fyddaf yn cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth?

Ni allwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth ar ôl i chi gyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth.

Oedran Pensiwn y Wladwriaeth yw'r oedran cynharaf y gallwch wneud cais am eich Pensiwn y Wladwriaeth. Ar hyn o bryd, mae'r oedran y gall dynion a merched wneud cais am eu Pensiwn y Wladwriaeth yn wahanol.

Ar hyn o bryd mae oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion yn 65 oed. Bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched yn codi o 60 i 65 oed fesul camau erbyn mis Tachwedd 2018.

O fis Rhagfyr 2018, bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion a merched yn dechrau codi i gyrraedd 66 oed yn mis Hydref 2020.

I gael rhagor o wybodaeth am oedran Pensiwn y wladwriaeth ewch i **www.direct.gov.uk/cyfrifiannellpensiwn**

Beth fydd yn digwydd os bydd fy ngŵr, fy ngwraig neu fy mhartner sifil yn marw?

Mae'n bosibl y gallech gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth o hyd, ond gallai unrhyw fudd-daliadau profedigaeth a gewch effeithio ar swm eich Lwfans Cyflogaeth a Chymorth. Gofynnwch i ymgynghorydd egluro hyn i chi.

Os nad oes gennych ddigon o gyfraniadau Yswiriant Gwladol i gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth a bod eich gŵr, gwraig neu bartner sifil yn marw, gallech gael credydau arbennig a fydd yn gadael i chi gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth.

Er mwyn cael credydau arbennig, mae'n rhaid eich bod yn sâl neu'n anabl ac wedi rhoi'r gorau i gael rhai budd-daliadau ar gyfer eich gŵr, gwraig neu bartner sifil ar ôl iddynt farw.

Ni allwch gael credydau arbennig os yw eich budd-dal profedigaeith yn dod i ben oherwydd eich bod:

- yn ailbriodi
- yn ffurfio partneriaeth sifil newydd, neu
- yn dechrau byw gyda phartner newydd.

Beth os wyf yn cael budd-daliadau eraill?

Os ydych yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, yn dibynnu ar bu'n a yw hyn yn seiliedig ar gyfraniadau neu'n seiliedig ar incwm, gallech gael rhai budd-daliadau o hyd, er enghraifft:

- Lwfans Gweini
- Lwfans Byw i'r Anabl
- Lwfans Gofalwr
- Budd-dal Tai a Budd-dal Treth Cyngor
- Pensiwn Rhyfel Sylfaenol
- Budd-dal Anabledd Anafiadau Diwydiannol neu arian rhodd, neu
- taliadau gan eich cyflogwr (gallai hyn gynnwys cyflog, tâl salwch cwmni neu fudd-dal gan eich undeb).

Fel arfer, ni allwch gael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth os ydych yn cael un neu fwy o'r canlynol:

- Lwfans Ceisio Gwaith - efallai y byddwch yn gallu cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar gyfraniadau os ydych yn hawlio Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm ar y cyd gyda'ch partner
- Pensiwn y Wladwriaeth
- arian am na allwch gael gwaith
- arian ar gyfer hyfforddiant
- Tâl Salwch Statudol
- Cymhorthdal Incwm, neu
- Budd-dal Analluogrwydd.

Beth os wyf wedi hawlio iawndal?

Os ydych yn ennill iawndal am eich anabledd a hefyd yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, gellir tynnu'r lwfans o'ch iawndal.

I gael rhagor o wybodaeth am hawlio iawndal, gallwch gysylltu â'r Uned Adennill Iawndal.

www.dwp.gov.uk/cru

Ffôn: **0191 225 2966**

Dydd Llun i ddydd Iau 8.30am i 4.30pm, a dydd
Gwener 8.30am i 4pm

Help gyda chostau iechyd

Gallech gael help gyda rhai costau iechyd gan gynnwys presgripsiynau'r GIG, triniaeth ddeintyddol y GIG a rhai costau teithio os ydych ar incwm isel neu'n cael:

- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm
- Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm
- Cymhorthdal Incwm, neu
- Credyd Pensiwn.

I gael rhagor o wybodaeth am help gyda chostau iechyd, ewch i www.direct.gov.uk/budd-daliadau

Costau galwadau

Roedd y costau yn gywir ar y dyddiad sydd ar gefn y daflen hon.

Mae galwadau i rifau **0800** am ddim o linellau daear BT ond efallai y bydd yn rhaid i chi dalu os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall, ffôn symudol, neu os byddwch yn ffonio o dramor.

Ni ddylai cost galwadau i rifau **0845** o linellau daear BT fod yn fwy na 5c y funud gyda thâl o 13c ar gyfer sefydlu'r alwad. Efallai y bydd yn rhaid i chi dalu mwy os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall, ffôn symudol, neu os byddwch yn ffonio o dramor.

Gall galwadau o ffonau symudol gostio hyd at 40c y funud, felly gofynnwch i'ch darparwr gwasanaeth am gost galwadau.

Gallwch ofyn i ni eich ffonio'n ôl os byddwch yn poeni am gost yr alwad.

Ffonau testun

Mae ein rhifau ffôn tesun ar gyfer pobl sy'n ei chael hi'n anodd siarad neu glywed yn glir. Os nad oes gennych ffôn testun, holwch a oes gan eich llyfrgell neu Ganolfan Cyngor ar Bopeth un. Nid yw ffonau testun yn derbyn negeseuon testun o ffonau symudol.

Rydym bob amser yn chwilio am ffyrdd o wella ein taflenni. Os oes gennych unrhyw sylwadau neu awgrymiadau ynghylch y daflen hon, anfonwch e-bost i: leaflet.feedback@dpw.gsi.gov.uk

Defnyddir y cyfeiriad e-bost hwn ar gyfer sylwadau am daflenni yn unig. Ni allwn ateb unrhyw gwestiynau ynglŷn â'ch pensiwn neu'ch budd-dal.

Gwybodaeth bwysig am y daflen hon

Canllaw yn unig yw'r daflen hon ac nid yw'n cwmpasu pob amgylchiad. Rydym wedi ceisio sicrhau bod y wybodaeth yn y daflen hon yn gywir ym mis Ebrill 2012. Mae'n bosibl y bydd rhywfaint o'r wybodaeth wedi'i gorsymleiddio, neu'n dod yn llai cywir dros amser, er enghraifft o ganlyniad i newidiadau i'r gyfraith.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau a phensiynau ar-lein.

I gael gwybodaeth am fudd-daliadau ewch i
www.direct.gov.uk/budd-daliadau

I gael gwybodaeth am bensiynau ewch i
www.direct.gov.uk/pensiynau

Mae'r wybodaeth hon ar gael mewn fformatau eraill ar gais.

Ffôn **0845 731 3233**
Ffôn testun **0845 604 0210**

Ein nod yw darparu gwasanaeth o safon uchel i'n holl gwsmeriaid. Gallwch gael rhagor o wybodaeth yn ein siarter cwsmeriaid yn
www.direct.gov.uk/siarterdwp

Cod blaenorol: DWP1001W

© Hawlfraint y goron
ISBN 978-1-78153-018-4

DWP015W | f1.0 (Ebrill 2012) | v1.0 (April 2012)